

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๙๙

ส่วนที่ ๑
ข้อมูลเบื้องต้น

๑. หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
๒. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
๓. ผู้รักษาการตามกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๔. เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
 - ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด
 - ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอนี้จากผู้เกี่ยวข้องในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับ การร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ).....
 - ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับ การเสนอแนะให้ประเมิน).....
 - อื่น ๆ คือ.....
๕. วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ ๑ เมษายน ๒๕๖๔ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้ กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๙ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๓
๖. รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้
 - ๖.๑ พระราชกฤษฎีกา
 - พระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการเป็นพาณิชย์กิจ พ.ศ. ๒๕๔๖
 - ๖.๒ กฎกระทรวง
 - กฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๙๙ (ค่าธรรมเนียมและแบบพิมพ์) (ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๐)
 - ๖.๓ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
 - ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการถอนใบทะเบียน พณิชย์ของผู้ประกอบพาณิชย์กิจ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๖
 - ๖.๔ ประกาศกระทรวงพาณิชย์
 - ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๙๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐) เรื่อง กำหนดพาณิชย์กิจที่ไม่อยู่ ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๙๙ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๒๐
 - ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๘๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕) เรื่องกำหนดพาณิชย์กิจที่ไม่อยู่ภายใต้ บังคับของกฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

๖.๕ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดแบบพิมพ์ พ.ศ.๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๓
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง ให้ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การตั้งสำนักงานทะเบียนพาณิชย์แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และนายทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การตั้งสำนักงานทะเบียนพาณิชย์ แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และนายทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๒
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และนายทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๒
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การรับจดทะเบียนพาณิชย์ของสำนักงานทะเบียนพาณิชย์องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๘
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การรับจดทะเบียนพาณิชย์ของสำนักงานทะเบียนพาณิชย์องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๗ ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๗
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การรับจดทะเบียนพาณิชย์ของสำนักงานทะเบียนพาณิชย์องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๖
- ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การรับจดทะเบียนพาณิชย์ของสำนักงานทะเบียนพาณิชย์องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสำนักงานทะเบียนพาณิชย์เมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๖ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๖

๖.๖ คำสั่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

- คำสั่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ที่ ๒๙/๒๕๕๐ เรื่อง การจัดตั้งสำนักงานบริการจดทะเบียนธุรกิจ สาขาย่อยหอการค้าไทย และมอบหมายการปฏิบัติงาน ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๐
- คำสั่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ที่ ๒/๒๕๕๓ เรื่อง ให้จัดส่งสถิติและข้อมูลการจดทะเบียนพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๓
- คำสั่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ ๒๐๐/๒๕๔๔ เรื่อง ขยายขอบเขตและหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนจดทะเบียนธุรกิจกลางและสำนักงานบริการจดทะเบียนธุรกิจ ๑,๒,๓,๔,๕,๖ และ ๗ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๔

๖.๗ คำสั่งสำนักงานกลางทะเบียนพาณิชย์

- คำสั่งสำนักงานกลางทะเบียนพาณิชย์ ที่ ๑/๒๕๕๓ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดเลขทะเบียนพาณิชย์และเลขค่าของจดทะเบียนพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

๗. รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ) -ไม่มี-

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

๘. กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

ก่อนมีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถเก็บข้อมูลตัวเลขหรือสถิติของผู้ประกอบพาณิชย์กิจเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหรือการเริ่มต้นนโยบายด้านเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับแรก พ.ศ. ๒๔๗๖ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๙๐ และฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๙) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาให้การจัดเก็บสถิติ และตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพาณิชย์กิจและข้อมูลของผู้ประกอบพาณิชย์กิจมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ เช่น มีข้อมูลประเภทของธุรกิจ จำนวนกิจการในแต่ละประเภทธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ ที่ตั้งของกิจการ ชื่อผู้ประกอบการ ชื่อที่ใช้เป็นร้านค้า และวันเริ่มต้นประกอบกิจการ เป็นต้น

นอกจากการมีข้อมูลสถิติและหลักฐานการประกอบพาณิชย์กิจที่ถูกต้องและเชื่อถือได้แล้ว การมีข้อมูลสถิติในการประกอบพาณิชย์กิจยังมีประโยชน์ในด้านอื่นด้วย เช่น หน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อมูลสถิติที่เก็บรวบรวมได้ไปใช้ในการส่งเสริมการพาณิชย์และการอุตสาหกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้าและเงินตรา เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจในประเทศให้มั่นคงยั่งยืน และนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไปยังตลาดต่างประเทศอันจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งต่อไป

๙. มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

๙.๑ การกำหนดพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียน โดยคำนึงถึงความสำคัญของกิจการ และข้อมูลของกิจการที่ต้องการนำไปกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ ทั้งนี้สามารถเพิ่มประเภทของพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียนได้ด้วยการออกพระราชกฤษฎีกา

๙.๒ การกำหนดประเภทของกิจการที่ไม่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สามารถพิจารณาเพิ่มประเภทของพาณิชย์กิจที่ไม่ต้องจดทะเบียนได้โดยให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๙.๓ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเริ่มประกอบพาณิชย์กิจ โดยผู้มีหน้าที่จดทะเบียนพาณิชย์ คือ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งประกอบพาณิชย์กิจเป็นอาชีพปกติ และรวมถึงผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิด กรรมการ และผู้จัดการ ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ได้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจดทะเบียนพาณิชย์ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องยื่นจดทะเบียนพาณิชย์ ณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่ของกิจการตั้งอยู่

๙.๔ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจัดให้มีป้ายชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ และต้องแสดงใบทะเบียนพาณิชย์ไว้ในสถานประกอบการที่สามารถมองเห็นได้ง่าย

๙.๕ กำหนดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณาและให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการถอนใบทะเบียนพาณิชย์ของผู้ประกอบพาณิชย์กิจ และรับจดทะเบียนพาณิชย์ใหม่

๙.๖ กำหนดให้นายทะเบียนพาณิชย์มีอำนาจเรียกผู้ประกอบพาณิชย์กิจมาสอบสวนข้อความเกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ และตรวจสอบสถานที่ในการประกอบพาณิชย์กิจ

๙.๗ กำหนดโทษ กรณีไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้

๑๐. กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

๑๐.๑ มาตรา ๘ ประกอบมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ ณ สำนักงานทะเบียนพาณิชย์ในท้องที่ ที่ประกอบพาณิชย์กิจภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเริ่มประกอบพาณิชย์กิจ กรณีไม่จดทะเบียนภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จะมีความผิดต้องระวางโทษปรับทั้งรายครั้ง (ไม่เกินสองพันบาท/ครั้ง) และรายวัน (ไม่เกินหนึ่งร้อยบาท/วัน) จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ

๑๐.๒ มาตรา ๑๔ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจแสดงใบทะเบียนพาณิชย์หรือใบแทนใบทะเบียนพาณิชย์ไว้ ณ สำนักงานในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่าย หากใบทะเบียนพาณิชย์สูญหายให้ยื่นคำขอรับใบแทนใบทะเบียนพาณิชย์ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่สูญหาย กรณีไม่ดำเนินการดังกล่าว จะมีความผิดต้องระวางโทษปรับทั้งรายครั้ง (ไม่เกินสองร้อยบาท/ครั้ง) และรายวัน (ไม่เกินยี่สิบบาท/วัน) จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ

๑๐.๓ มาตรา ๑๕ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจ ต้องจัดให้มีป้ายชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจไว้ที่หน้าสำนักงานใหญ่หรือสาขาโดยเปิดเผย กรณีไม่ดำเนินการดังกล่าว จะมีความผิด ต้องระวางโทษปรับทั้งรายครั้ง (ไม่เกินสองร้อยบาท/ครั้ง) และรายวัน (ไม่เกินยี่สิบบาท/วัน) จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ

๑๐.๔ ห้ามไม่ให้ผู้ถูกสั่งถอนใบทะเบียนพาณิชย์แล้วประกอบพาณิชย์กิจต่อไป เว้นแต่รัฐมนตรีจะสั่งให้รับจดทะเบียนพาณิชย์ใหม่ กรณีฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

๑๑. กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

๑๑.๑ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ยังมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลและสถิติของผู้ประกอบพาณิชย์กิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นระดับรายย่อย (MSMEs : Micro , Small and Medium Enterprises) โดยหลายหน่วยงานได้เชื่อมโยงนำข้อมูลและสถิติดังกล่าวไปใช้ตามภารกิจหน้าที่ เช่น กรมสรรพากร นำไปใช้ในการคาดการณ์แนวโน้มการประกอบธุรกิจและการจัดเก็บภาษี กรมทรัพย์สินทางปัญญานำไปใช้เป็นข้อมูลในการเจรจาข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นำไปใช้เป็นข้อมูลด้านการกำกับดูแลการค้าทางช้าง ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งหน่วยงานเอกชนอื่นๆ จะมีการเก็บข้อมูลผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการในบางธุรกิจด้วยแล้วก็ตาม หากแต่ข้อมูลผู้ประกอบการพาณิชย์กิจที่ได้จากการจดทะเบียนพาณิชย์ เป็นข้อมูลที่มีลักษณะและวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลขององค์กรอื่น เช่น รายละเอียดของการประกอบกิจการ ชื่อร้าน และวันเริ่มต้นกิจการ นอกจากนี้ ใบทะเบียนพาณิชย์ยังสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ประกอบการพิจารณาในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการมีใบทะเบียนพาณิชย์ จะได้รับการพิจารณาว่ามีความน่าเชื่อถือมากกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีใบทะเบียนพาณิชย์

๑๑.๒ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ในมิติของการประกอบธุรกิจการค้าที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยาก เนื่องจากการจดทะเบียนพาณิชย์เป็นการจดทะเบียนแบบง่าย ไม่ซับซ้อน และไม่ได้มีเงื่อนไขให้ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ก่อนจึงจะประกอบธุรกิจได้ กล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจสามารถดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์ภายใน ๓๐ วัน หลังจากได้เริ่มประกอบธุรกิจแล้ว ทำให้บุคคลธรรมดาหรือผู้ประกอบการรายย่อยที่มีเงินทุนไม่มาก

หรือเพิ่งเริ่มต้นประกอบธุรกิจเป็นครั้งแรก สามารถเริ่มต้นประกอบกิจการได้ก่อน และเมื่อเห็นว่าสามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ จึงมาดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์ในภายหลัง ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

๑๑.๓ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ฯ จะมีความจำเป็นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนตามเหตุผลในข้อ ๑ และข้อ ๒ หากแต่กลไกต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ได้มีการบังคับใช้มายาวนานกว่า ๖๕ ปี ทำให้บทบัญญัติบางมาตราไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ยังคงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงมีความจำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับปรุงพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันมากขึ้น เช่น ประเภทของพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียน การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่นายพระราชบัญญัติฯ บทกำหนดโทษ และการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจดทะเบียนพาณิชย์แทนการจดทะเบียนในรูปแบบเดิม

๑๒. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

๑๒.๑ เป็นทางเลือกให้กับผู้ประกอบการที่ไม่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจในรูปแบบห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัดให้มีช่องทางในการเริ่มต้นธุรกิจที่มีเจ้าของเป็นบุคคลคนเดียว โดยมีหน่วยงานภาครัฐรองรับ

๑๒.๒ ผู้ประกอบพาณิชย์กิจสามารถนำใบทะเบียนพาณิชย์ไปเป็นหลักฐานประกอบสำหรับยืนยันความมีตัวตนของกิจการ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือการได้รับโอกาสจากการสนับสนุนอื่น ๆ โดยผู้ประกอบการที่มีใบทะเบียนพาณิชย์จะได้รับการพิจารณาว่า มีความน่าเชื่อถือมากกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีใบทะเบียนพาณิชย์ เมื่อใช้ประกอบกับหลักฐานอื่น ๆ

๑๒.๓ การพิสูจน์ตัวตนของผู้จดทะเบียนพาณิชย์สามารถทำได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้จดทะเบียน เนื่องจากก่อนการจดทะเบียนพาณิชย์ จะมีการตรวจสอบความมีตัวตนของผู้จดทะเบียนและสถานที่ตั้งของกิจการในเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม หากมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยืนยันตัวตนของผู้ประกอบพาณิชย์กิจ การพิสูจน์ตัวตนของผู้ประกอบพาณิชย์กิจจะมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๑๒.๔ ผู้บริโภคหรือผู้ที่มีความประสงค์ที่จะติดต่อผู้ถือใบทะเบียนพาณิชย์ สามารถติดต่อประสานข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กิจการตั้งอยู่ เพื่อขอข้อมูลหรือตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสำหรับกิจการที่ได้จดทะเบียนพาณิชย์ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จดทะเบียนไว้อาจเป็นข้อที่ไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากแม้ว่ากฎหมายจะมีบทบัญญัติให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องยื่นจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายการ แต่การไม่ดำเนินการแจ้งเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ไม่มีบทกำหนดโทษที่ชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจไม่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ปรากฏในใบทะเบียนพาณิชย์ให้เป็นปัจจุบัน จึงต้องมีการปรับปรุงกลไกในส่วนนี้ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่อไป

๑๒.๕ ยังมีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง ใช้ฐานข้อมูลจากการจดทะเบียนพาณิชย์ในการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้มีฐานข้อมูลในระบบทะเบียนพาณิชย์อาจได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่ตรงเป้าหมายมากกว่าผู้ที่ไม่ได้จดทะเบียนไว้

๑๓. กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน
- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ
- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ อาจเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในบางมิติ เช่น

๑๓.๑ กรณีกิจการที่ถือว่าเป็นพาณิชย์กิจตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ประกอบกิจการจะต้องมาดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์ภายใน ๓๐ วันหลังจากได้เริ่มประกอบกิจการแล้ว ซึ่งการไม่มาดำเนินการจดทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนด จะมีบทกำหนดโทษกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

๑๓.๒ กรณีกิจการที่ไม่เป็นพาณิชย์กิจตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการจะไม่สามารถขอจดทะเบียนพาณิชย์ได้ แม้ผู้ประกอบการมีความประสงค์จะนำทะเบียนพาณิชย์ไปใช้ในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากกิจการดังกล่าวไม่อยู่ภายใต้นิยามของการเป็นพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียน

๑๓.๓ การกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องแสดงใบทะเบียนพาณิชย์ไว้ในสถานประกอบการที่สามารถมองเห็นได้ง่าย และต้องจัดให้มีป้ายชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ รวมถึงการกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องแสดงใบทะเบียนพาณิชย์หรือใบแทนใบทะเบียนพาณิชย์ไว้ ณ สำนักงานในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่าย และหากใบทะเบียนพาณิชย์สูญหาย ให้ยื่นคำขอรับใบแทนใบทะเบียนพาณิชย์ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่สูญหาย อาจเป็นการสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการ เมื่อพิจารณาในการดำเนินกิจการในปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์อาจสร้างภาระบางประการให้กับประชาชน หากแต่เมื่อพิจารณาผลดีผลเสียของการมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นว่าพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ยังคงมีประโยชน์มากกว่า เพราะสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจระดับฐานราก ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ และเป็นการสร้างการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนได้อย่างมีนัยยะสำคัญ รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเริ่มต้นธุรกิจแบบง่าย โดยไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากมากเกินไป นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐยังคงได้รับประโยชน์จากการนำข้อมูลหรือสถิติที่ได้จากการจดทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ไปใช้ประโยชน์ในการกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้เต็มประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์ยิ่งขึ้น

๑๔. มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ปัจจุบัน มีผู้ประกอบการพาณิชย์กิจ ณ เดือนตุลาคม ๒๕๖๔ รวมทั้งสิ้น ๑,๓๑๖,๗๔๖ ราย โดยเป็นบุคคลธรรมดา จำนวน ๑,๒๙๗,๘๘๑ ราย นิติบุคคล จำนวน ๑๗,๕๐๒ ราย และบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือ ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือนิติบุคคลที่มีได้จดทะเบียนในไทย จำนวน ๑,๓๑๓ ราย โดยในแต่ละปีจะมีผู้ขอจดทะเบียนจัดตั้งประมาณปีละ ๑๖๐,๐๐๐ ราย จดทะเบียนเปลี่ยนแปลง ประมาณปีละ ๓๖,๐๐๐ ราย และจดทะเบียนเลิกกิจการ ประมาณปีละ ๓๖,๐๐๐ ราย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการโอนภารกิจในการจดทะเบียนพาณิชย์ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว กรมฯ จึงไม่มีสถิติการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติทะเบียน

พาณิชย์ฯ หากแต่จากการสอบถาม พบว่าการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ มีจำนวนไม่มากในแต่ละสำนักงานทะเบียนพาณิชย์ ประมาณ ๑-๕ รายต่อปี ด้วยเหตุผลที่การจดทะเบียนพาณิชย์เป็นการให้ยื่นจดทะเบียนพาณิชย์ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเริ่มประกอบพาณิชย์กิจ ซึ่งนายทะเบียนสามารถให้คำแนะนำก่อนการจดทะเบียนได้

๑๕. มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

๑๕.๑ ผู้ประกอบการในธุรกิจบางประเภทและหน่วยงานบางแห่งไม่สามารถขอจดทะเบียนพาณิชย์ได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้พาณิชย์กิจนั้นต้องจดทะเบียนพาณิชย์ แต่ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานมีความประสงค์ในการใช้ใบทะเบียนพาณิชย์เพื่อนำไปแสดงเป็นหลักฐานในการทำธุรกรรมต่าง ๆ เช่น การขออนุญาต การขอสินเชื่อ การขอรับการสนับสนุนด้านธุรกิจจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

๑๕.๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานและมีการสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนบ่อยครั้ง อีกทั้งเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดทักษะความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายทะเบียนพาณิชย์ และการใช้ระบบจดทะเบียนพาณิชย์

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

๑๖. กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ไม่มีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่นๆ หากแต่มีความสัมพันธ์กับกฎหมายเฉพาะบางฉบับ กล่าวคือ การจดทะเบียนพาณิชย์ในบางกิจการที่เป็นพาณิชย์กิจได้มีกฎหมายที่ควบคุมดูแลเฉพาะกิจการนั้นออกมาบังคับใช้ภายหลัง ทำให้ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจอาจต้องมีการดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายหลายฉบับ เช่น

๑๖.๑ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กรณีการขายหรือให้เช่าแผ่นซีดี วีดิทัศน์ ซึ่งกำหนดให้ในการขอรับใบอนุญาตต้องมีสำเนาใบทะเบียนพาณิชย์ด้วย

๑๖.๒ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้กรณีการขายสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ตต้องยื่นใบทางทะเบียนพาณิชย์เป็นเอกสารประกอบด้วย

๑๖.๓ พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. ๒๕๐๕ กำหนดให้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเป็นผู้ขออนุญาตตั้งโรงรับจำนำได้ โดยพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ กำหนดให้เฉพาะผู้ประกอบการพาณิชย์กิจประเภทโรงรับจำนำที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องจดทะเบียนพาณิชย์

๑๗. มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

-ไม่มี-

๑๘. การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

๑๘.๑ การใช้ระบบอนุญาต

พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.๒๕๖๒ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ใช้ระบบอนุญาตเท่าที่จำเป็น เนื่องจากบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการกระทำหรือไม่กระทำการ การจำกัดเสรีภาพต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องมาจดทะเบียนพาณิชย์ เพียงแต่เป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจเพียงต้องมาจดแจ้งข้อมูลการประกอบธุรกิจ ซึ่งยังคงมีความจำเป็น เนื่องจากข้อมูลการประกอบพาณิชย์กิจย่อมมีผลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการ และเป็นการคุ้มครองประชาชน นอกจากนี้ การจดทะเบียนพาณิชย์ยังเป็นกลไกสำคัญในการเก็บรวบรวมและบริหารจัดการข้อมูลของภาครัฐเพื่อสนับสนุนภาครัฐกิจและระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีผลเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จึงควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมาย ให้ทันสมัยและเอื้อต่อการประกอบอาชีพของประชาชนต่อไป

๑๘.๒ การใช้ระบบคณะกรรมการ

การใช้ระบบคณะกรรมการควรใช้เพื่อกำหนดนโยบายหรือกำหนดหลักเกณฑ์เพียงเท่าที่จำเป็น โดยพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ กำหนดให้มีกรรมการคณะหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่กำหนดและให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการถอนใบทะเบียนพาณิชย์ของผู้ประกอบพาณิชย์กิจที่กระทำการฉ้อโกงประชาชนในสินค้าโดยเจตนาทุจริต ปลอมสินค้า หรือกระทำการทุจริตอื่นใดอย่างร้ายแรงในการประกอบพาณิชย์กิจ และให้มีอำนาจพิจารณาและให้คำแนะนำในการรับจดทะเบียนพาณิชย์ใหม่ โดยให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีในการเพิกถอนใบทะเบียนพาณิชย์หรือสั่งรับจดทะเบียนพาณิชย์ใหม่ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการดังกล่าวไม่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากฐานความผิดที่เป็นเหตุแห่งการเพิกถอนใบทะเบียนพาณิชย์นั้นมีบริบทที่กว้างมากและขาดความชัดเจน ประกอบกับการกำหนดให้รัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจถอนใบทะเบียนพาณิชย์ เป็นกระบวนการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานของภาครัฐในปัจจุบันเมื่อเทียบกับฐานความผิดและบทกำหนดโทษ

ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการฯ ว่าสมควรยกเลิกคณะกรรมการชุดดังกล่าวและปรับปรุงให้อำนาจการเพิกถอนใบทะเบียนพาณิชย์เป็นอำนาจของนายทะเบียน พร้อมปรับปรุงเหตุแห่งการเพิกถอนให้มีความชัดเจนขึ้น เช่น เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดด้วยเหตุฉ้อโกงเกี่ยวกับพาณิชย์กิจที่ประกอบการ ซึ่งจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

๑๘.๓ การกำหนดโทษอาญา

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ เช่นในมาตรา ๒๑ กำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจที่ถูกสั่งถอนใบทะเบียนพาณิชย์แล้ว แต่ยังฝ่าฝืนประกอบพาณิชย์กิจต่อไป มีความผิดต้องรับโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณาลักษณะของฐานความผิดดังกล่าวแล้วพบว่า การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นความผิดทางอาญาที่ไม่ร้ายแรง จึงควรมีการทบทวนเพื่อปรับเปลี่ยนโทษทางอาญาให้เป็นโทษทางพินัยแทนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิรูประบบกฎหมายของประเทศไทย และคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย

๑๘.๔ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

ไม่มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑๙. การรับฟังความคิดเห็น

- ☒ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว
- ☒ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี)

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้เปิดรับฟังความคิดเห็นผ่าน website กรมพัฒนาธุรกิจการค้า www.dbd.go.th ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๔ และมีหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการปกครอง กรมสรรพากร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อให้เสนอความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้

ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร

เมื่อการรับฟังความคิดเห็นสิ้นสุดลง มีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งจากหน่วยงานกำกับดูแลผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้น ๙๓๗ ราย โดยสามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

๑๙.๑ ผู้แสดงความคิดเห็นทราบว่ากฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และเข้าใจดีว่าผู้ประกอบการพาณิชย์กึ่งมีหน้าที่ยื่นจดทะเบียนพาณิชย์ตามกฎหมายต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พาณิชย์กิจตั้งอยู่

๑๙.๒ กรณีเกี่ยวกับกิจการที่ถือว่าเป็นพาณิชย์กิจนั้น ผู้แสดงความคิดเห็นมีความเห็นว่าการมีบททวนกิจการที่ถือว่าเป็นพาณิชย์กิจ ดังนี้

๑) พาณิชยกรรมไม่สมควรให้ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ต่อไป เช่น การรับประกันภัย (มาตรา ๖ (๑๐) การขนส่งทางทะเลการขนส่งโดยเรือกลไฟ หรือเรือยนต์ประจำทาง การขนส่งโดยรถไฟ การขนส่งโดยรถราง การขนส่งโดยรถยนต์ประจำทาง การขายทอดตลาด การรับซื้อขายที่ดิน การให้กู้ยืมเงิน การรับแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อหรือขายตัวเงิน การธนาคาร การโพงก๊วน การทำโรงรับจำนำ และการทำโรงแรม (ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง ให้ผู้ประกอบการพาณิชย์ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๓) ข้อ ๔ (๕) เป็นต้น

๒) พาณิชยกรรมที่ควรปรับปรุง เช่น การขายสินค้าการขายสินค้าไม่ว่าอย่างใด ๆ อย่างเดียว หรือหลายอย่างก็ตาม คิดรวมทั้งสิ้นในวันหนึ่งวันใดขายได้เป็นเงินตั้งแต่ ๒๐ บาทขึ้นไป หรือมีสินค้าดังกล่าวไว้เพื่อขายมีค่ารวมทั้งสิ้นเป็นเงินตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป (ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง ให้ผู้ประกอบการพาณิชย์ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๔ (๒)) ควรปรับปรุงจำนวนเงินให้สูงขึ้น เป็นต้น

๓) กิจการที่ควรระบุให้เป็นพาณิชย์กิจเพิ่มเติม เช่น กิจการประเภทรับเหมาก่อสร้าง อู่ซ่อมรถ คาร์แคร์ ร้านเสริมสวย ขายของออนไลน์ รับถ่ายเอกสาร ถ่ายรูป รีสอร์ท เครื่องซักผ้า หยอดเหรียญ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ให้เช่ารถ คอกหมู สถานที่ออกกำลังกาย และรถขายอาหารเคลื่อนที่ food truck

๑๙.๓ ผู้แสดงความคิดเห็นมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ยังมีความจำเป็นอยู่ แต่ควรมีการแก้ไขปรับปรุง ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยควรมีการปรับปรุงระบบการจดทะเบียน ขอบเขตของพาณิชย์กิจ อัตราค่าธรรมเนียม และบทกำหนดโทษ รวมถึงควรมีการกำหนดอายุของใบทะเบียนพาณิชย์ และควรให้จดทะเบียนที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย

๑๙.๔ ผู้แสดงความคิดเห็น มีความเห็นว่า การจดทะเบียนพาณิชย์ยังคงมีประโยชน์อยู่ ดังนี้

๑) ประโยชน์ต่อประชาชน และผู้ประกอบการ โดยสามารถใช้เป็นหลักฐานในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ภาคธุรกิจ สร้างความมีตัวตนของธุรกิจขนาดเล็ก

๒) ประโยชน์ต่อภาครัฐ โดยภาครัฐจะมีฐานข้อมูลในการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งในแง่การส่งเสริม และการกำกับดูแล สำหรับค่าธรรมเนียมจะเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตนต่อไป

ทั้งนี้ผู้แสดงความคิดเห็นบางส่วนเห็นว่าแม้จะมีประโยชน์แต่การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้ยาก เจ้าหน้าที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ควรมีการปรับปรุงให้การเข้าถึงง่ายขึ้น

๑. ผู้แสดงความคิดเห็น มีความเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และหากมีการปรับปรุงกฎหมาย ควรมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจดทะเบียน เป็นต้น

๒. ผู้แสดงความคิดเห็น ทราบดีว่าการไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ มีโทษตามกฎหมาย และยังคงเห็นว่าควรมีบทกำหนดโทษ หากแต่ควรมีการปรับปรุงบทกำหนดโทษให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันด้วย

๒๐. ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

เนื่องจากพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ได้มีการประกาศใช้ก่อนพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ จึงไม่ได้มีการนำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายมาใช้ประกอบการพิจารณา

๒๑. หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ดำเนินการออกกฎ ประกาศ คำสั่ง ระเบียบ ตามที่กฎหมายบัญญัติและให้อำนาจไว้โดยครบถ้วนแล้ว

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
เพื่อให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ เป็นไปโดยถูกต้อง และเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้จัดทำคู่มือการจดทะเบียนพาณิชย์สำหรับนายทะเบียนและประชาชน เพื่อให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจดทะเบียนพาณิชย์ตามอำนาจที่ได้รับการถ่ายโอนไป นอกจากนี้ กรมฯ ยังได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ให้นายทะเบียนได้เรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจดทะเบียนอย่างสม่ำเสมอ

๒๒. ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒๒.๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ยังคงมีผลใช้บังคับถึงปัจจุบัน ซึ่งจากข้อมูลสถิติการจดทะเบียนพาณิชย์พบว่า มีผู้ประกอบการพาณิชย์กียื่นขอจดทะเบียนพาณิชย์โดยเฉลี่ยประมาณ ๒๐,๐๐๐ กิจการต่อเดือน ทั้งนี้ จากข้อมูลสิ้นสุด ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๔ พบว่ามีตัวเลขผู้ประกอบการพาณิชย์กิจคงอยู่รวมทั้งสิ้น ๑,๓๑๖,๗๔๖ ราย

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

ผลสำเร็จด้านการจดทะเบียนเพื่อการจัดเก็บข้อมูลและสถิติ

๑) ข้อมูลการประกอบพาณิชย์กิจในประเทศไทยได้รับจัดเก็บโดยหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีการจัดเก็บข้อมูลประเภทของพาณิชย์กิจที่ดำเนินการอยู่ ข้อมูลสถานที่ตั้งของกิจการ ข้อมูลผู้ประกอบการพาณิชย์กิจ ข้อมูลชื่อที่ใช้เป็นร้านค้า และข้อมูลวันเริ่มต้นประกอบพาณิชย์กิจ

๒) ข้อมูลที่จัดเก็บถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้จริง เช่น ธนาคารพาณิชย์ได้ให้สินเชื่อกับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใบทะเบียนพาณิชย์ยืนยันการประกอบกิจการ เป็นต้น

๓) การจดทะเบียนพาณิชย์ ทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนการประกอบกิจการ และสามารถเข้าถึงสถานที่สำหรับการจดทะเบียนได้ง่าย ณ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

ผลสำเร็จด้านการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน นำฐานข้อมูลของการจดทะเบียนพาณิชย์ไปใช้ประโยชน์ตามภารกิจหน้าที่ เช่น

๑) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ใช้ประโยชน์ด้านการพิจารณาแผนการขยายสินเชื่อตามภูมิภาค

๒) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใช้ประโยชน์ด้านงานวิชาการและการวิจัย

๓) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ใช้ประโยชน์ด้านการรวบรวมสถิติข้อมูลตามอำนาจหน้าที่

๔) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ใช้ประโยชน์ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน

๕) สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ ใช้ประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย

๖) สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ใช้ประโยชน์ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน

๗) องค์การอาหารและยา ใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติ อนุญาต

๘) สำนักงานประกันสังคม ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการกำหนดนโยบายและแผนงาน

๙) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ใช้เป็นข้อมูลสถิติประกอบการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ

๑๐) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ใช้ประกอบการพิจารณาคดี

๑๑) สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ใช้ประโยชน์ด้านการกำหนดนโยบาย

๑๒) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ใช้เป็นข้อมูลสถิติประกอบการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ

๑๓) กรมการค้าภายใน ใช้เป็นข้อมูลสถิติประกอบการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ

๑๔) สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ใช้ประโยชน์ด้านงานวิชาการและการวิจัย

๑๕) องค์การยาสูบแห่งประเทศไทย ใช้เป็นข้อมูลสถิติประกอบการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ

๑๖) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการกำหนดนโยบายและแผนงาน

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

๑) ประชาชนมีภาระในการเสียค่าธรรมเนียม ดังนี้

- การจดทะเบียนพาณิชย์	๕๐ บาท
- การเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียน	ครั้งละ ๒๐ บาท
- การจดทะเบียนเลิกกิจการ	๒๐ บาท
- ขออนุญาตใบแทนใบทะเบียนพาณิชย์	ฉบับละ ๓๐ บาท
- ขอตารางเอกสาร	ครั้งละ ๒๐ บาท
- ขอคัดสำเนาเอกสาร	ฉบับละ ๕๐ บาท

๒) ประชาชนมีภาระในการจัดเตรียมเอกสารเพื่อใช้ประกอบคำขอจดทะเบียนพาณิชย์ต่อสำนักงานทะเบียนพาณิชย์ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ที่สำนักงานใหญ่ของกิจการตั้งอยู่ โดยมีเอกสารที่ต้องใช้ในการจดทะเบียน มีดังนี้

- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ประกอบพาณิชย์กิจ
- กรณีผู้ประกอบการพาณิชย์กิจเป็นเจ้าของบ้าน ให้แสดงสำเนาทะเบียนบ้าน
- กรณีมิได้เป็นเจ้าของบ้านต้องแนบเอกสารเพิ่มเติม ได้แก่ หนังสือให้ความยินยอมใช้สถานที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ หรือ สำเนาสัญญาเช่าสถานที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่
- แผนที่แสดงสถานที่ซึ่งใช้ประกอบพาณิชย์กิจและสถานที่สำคัญบริเวณใกล้เคียงโดยสังเขป

๓) ผู้ประกอบพาณิชย์กิจมีภาระต้องดำเนินการตามกฎหมายภายหลังได้รับการจดทะเบียนพาณิชย์แล้ว ได้แก่ ต้องแสดงใบทะเบียนพาณิชย์ไว้ในสถานประกอบการที่สามารถมองเห็นได้ง่าย ต้องจัดให้มีป้ายชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ รวมถึงให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการสอบสวนข้อความเกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ และตรวจสอบสถานที่ในการประกอบพาณิชย์กิจ (เมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่)

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

เนื่องจากการได้มีการโอนภารกิจการจดทะเบียนพาณิชย์ ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมฯ ได้มีการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับคำแนะนำการจดทะเบียนพาณิชย์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นคู่มือแล้วก็ตาม หากแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเป็นผู้พิจารณาในการรับจดทะเบียนพาณิชย์ ทำให้ในแต่ละแห่งอาจมีการพิจารณาที่แตกต่างกันได้ ประกอบกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง และมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จึงเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ขาดทักษะเกี่ยวกับการจดทะเบียน และอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ประสงค์จะจดทะเบียนพาณิชย์ได้

๒๓. กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมสถิติและข้อมูลของผู้ประกอบพาณิชย์กิจที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ และนำไปใช้ในการกำกับดูแลและส่งเสริมการพาณิชย์และการอุตสาหกรรมของประเทศให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้ประกอบพาณิชย์กิจยังสามารถนำใบทะเบียนพาณิชย์ใช้เป็นหลักฐานในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

เมื่อเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๔๙ กับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายแล้วเห็นว่ากฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ยังมีหลักการที่เป็นประโยชน์กับประชาชน และมีความคุ้มค่าในการใช้บังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการพาณิชย์กึ่งระดับรายย่อย (MSMEs : Micro , Small and Medium Enterprises) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบังคับใช้ของกฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ ดังนี้

๑) ภาระของประชาชนด้านการเสียค่าธรรมเนียม ไม่เป็นภาระที่มียุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นค่าธรรมเนียมที่มีอัตราต่ำ (กรณียังไม่มีการปรับปรุงค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน)

๒) ภาระของประชาชนด้านการจัดเตรียมเอกสาร ไม่ได้สร้างภาระที่มากเกินไป ความจำเป็น เพราะเป็นเอกสารที่ประชาชนมีประจำตัว หรือสามารถจัดทำได้ง่าย

๓) การเข้าถึงข้อมูล การติดต่อประสานงาน และการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ทำได้ง่าย เพราะสามารถติดต่อเพื่อดำเนินการได้ ณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจได้ดำเนินกิจการอยู่

๔) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมสรรพากร หน่วยงานภาคเอกชน เช่น ธนาคารพาณิชย์ ยังใช้หรืออ้างอิงข้อมูลจากฐานข้อมูลการจดทะเบียนพาณิชย์ และหลักฐานการจดทะเบียนพาณิชย์ (ใบทะเบียนพาณิชย์) เป็นหลักฐานที่หลายหน่วยงานให้ความเชื่อถือในการทำธุรกรรมต่าง ๆ

๕) ผู้ประกอบการพาณิชย์กึ่งระดับรายย่อย (MSMEs : Micro , Small and Medium Enterprises) สามารถเริ่มต้นธุรกิจได้ด้วยตนเองคนเดียว โดยได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ

ทั้งนี้ สำหรับประเด็นข้อขัดข้อง ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือยังไม่อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเท่าที่ควรนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบัญญัติของการประกอบธุรกิจ และเพิ่มความคุ้มค่าให้กับการบังคับใช้กฎหมาย โดยดำเนินการ ดังนี้

๑) ทบทวนประเภทพาณิชย์กิจให้สอดคล้องกับการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน

๒) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจดทะเบียนพาณิชย์ เพื่ออำนวยความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ไม่จำเป็น

๓) เพิ่มหน่วยงานพันธมิตรทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้นำข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนพาณิชย์ไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

๔) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนว่าการจดทะเบียนพาณิชย์จะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจมากกว่าการไม่จดทะเบียน ซึ่งจะช่วยให้มีปริมาณการจดทะเบียนพาณิชย์เพิ่มมากขึ้น ฐานข้อมูลจะขยายขึ้น และนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

๒๔. สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ฯ สมควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านเทคโนโลยีและการดำเนินธุรกิจ โดยมีประเด็นที่สมควรแก้ไขเพิ่มเติม โดยสรุปดังนี้

๒๔.๑ การทบทวนประเภทพาณิชย์กิจให้สอดคล้องกับการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำพาณิชย์กิจบางประเภทออกจากการเป็นพาณิชย์กิจ เช่น การขายหรือให้เช่าแผ่นซีดี แลบบันทึกลับ

วิทัศน์ ซีดีทัศน์ ดีวีดี หรือแผ่นวิทัศน์แบบดิจิทัล เป็นต้น และเพิ่มกิจการบางประเภทเป็นพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์

๒๔.๒ การปรับปรุงระบบการจดทะเบียนพาณิชย์ ให้เอื้ออำนวยและลดภาระของประชาชน โดยอาจนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินการ

๒๔.๓ การปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียม และบทกำหนดโทษให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒๔.๔ การกำหนดอายุใบทะเบียนพาณิชย์ เพื่อให้ข้อมูลในฐานข้อมูลมีความเป็นปัจจุบัน และถูกต้องมากขึ้น

๒๔.๕ การทบทวนอำนาจในการถอนทะเบียนพาณิชย์ โดยยกเลิกคณะกรรมการที่มีอำนาจในการพิจารณาถอดถอนทะเบียนพาณิชย์ โดยปรับปรุงให้เป็นอำนาจของนายทะเบียน รวมถึงปรับปรุงองค์ประกอบฐานความผิดที่จะเพิกถอนใบทะเบียนพาณิชย์ และอำนาจในการเปรียบเทียบปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๒๕. สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

ควรมีการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้องให้กับผู้ประกอบการพาณิชย์กิจ ประชาชนทั่วไป ผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น รวมถึงควรปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปนับจากวันที่เริ่มต้นมีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์นี้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

น.ท., -

ลงชื่อ

(นายทศพล ทังสุบุตร)

อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่จัดทำรายงานนี้

๒๔/มกราคม/๒๕๖๕

หน่วยงานรับผิดชอบ ...กรมพัฒนาธุรกิจการค้า...

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ...นางสาวสุชาดา เหล่าพูลสุข...

โทร ...๑๐๒-๕๔๗-๔๔๗๑

อีเมล ...su_dala@hotmail.com ...